

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

Београд
412-21/2022

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 11149 датум: 28. 04. 2022.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ
МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ
МОНИТОРИНГ ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА

Извештај о посети
Полицијској управи у Крагујевцу

Београд, април 2022. године

1. УВОД

1.1. МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ и са њима закључио споразуме, чије је важење анексима продужено до јуна 2022. године. Удружења са којима Заштитник грађана актуелно сарађује у обављању послова НПМ су: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Одбор за људска права Ваљево.

¹ "Сл. лист СЦГ – Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен на интернет страници Заштитника грађана 4. јуна 2020. год.

1.2. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

УСТАНОВЕ	Полицијска управа у Крагујевцу – седиште ПУ и Саобраћајна полицијска испостава (СПИ) Казнено-поправни завод у Крагујевцу– Одељење притвора
ВРЕМЕ ПОСЕТЕ	19. април 2022. године
ОСНОВ ПОСЕТЕ	Послови НПМ, у складу са чланом 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Одвраћање органа јавне власти и службених лица од било каквог облика злостављања или мучења, као и њиховог усмеравања на стварање услова и поступање према лицима лишеним слободе у складу са важећим прописима и стандардима, све у циљу превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ВРСТА ПОСЕТЕ	Редовна посета, по Плану посета за 2022. годину
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посете су биле ненајављене
ПОСЕТУ ОБАВИО	Защтитник грађана у обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре
САСТАВ ТИМА	др Наташа Тањевић, <i>заменица заштитника грађана</i> Марко Анојчић, <i>Заштитник грађана/Одељење НПМ</i>

1.3. САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски и заводски службеници, као и руководства посећених установа, су остварили пуну сарадњу са тимом НПМ и омогућили остваривање мандата НПМ. Члановима тима пружене су све тражене информације, омогућен обилазак и фотографисање просторија за задржавање, ненадзиран разговор са притвореним лицима и увид и фотокопирање затражене документације.

Професионално поступање службеника током посета НПМ представља пример добре праксе у поступању, у складу са законом предвиђеном обавезом сарадње органа са НПМ.

1.4. ТОК ПОСЕТЕ

Пре посете ПУ Крагујевац, тим НПМ је у КПЗ Крагујевац обавио ненадзирани разговоре са 13 притвореника који су се у дану посете налазили у Заводу и од заводских служби прибавио додатне информације од значаја за предмет овог извештаја. Такође, извршен је увид у документацију о начину обављања првог лекарског прегледа по пријему у Завод.

Потом је тим НПМ посетио ПУ Крагујевац-седиште и СПИ, где је од полицијских службеника прибавио информације о начину поступања према доведеним и задржаним лицима и извршио увид у документацију о задржавању лица, а у седишту ПУ и обишао просторије за задржавање.

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ

Током ових посета, НППМ је контролисао начин остваривања основних права задржаних лица - права на приступ лекару и адвокату, права да о свом лишењу слободe обавесте блиску особу, као и начина на који се задржана лица информишу о својим правима. Истовремено, НППМ је проверавао и да ли су просторије за задржавање у складу са прописаним условима, односно важећим стандардима.

2.1. ОБАВЕШТАВАЊЕ О ПРАВИМА И ДОКУМЕНТАЦИЈА

Полицијски службеници навели су да се лица према којима се примењује полицијско овлашћење довођење, најпре, на лицу места, усменим путем обавештавају о својим правима, а потом им се, одмах по довођењу у станицу, уручује писано обавештење о правима. Када се лицу одреди задржавање, уручује му се примерак обавештења о правима задржаног лица. У ситуацијама када лице одбије да потпише обавештење о правима то се констатује на самом обавештењу.

У предметима о задржавању лица у које је тим НППМ остварио увид, налазила су се обавештења о правима која су била потписана или је на њима стављена напомена о томе да је лице одбило да га потпише и/или прими.

Лицима задржаним на основу Закона о прекршајима и Закона о безбедности саобраћаја на путевима се уручује образац о правима задржаних лица, који садржи листу права из члана 29. Правилника о полицијским овлашћењима. Међутим, у предметима о задржавању лица на основу Законика о кривичном поступку писмени формулар – обавештење о правима није одговарајући, јер садржи информације из члана 294. Законика о кривичном поступку, који уређује поступак задржавања лица, али не и листу права задржаног.

1.

УТВРЂЕНО

У ПУ Крагујевац у предметима о задржавању лица по основу Законика о кривичном поступку користи се неодговарајући формулар – обавештење о правима задржаних лица.

РАЗЛОЗИ

Слаба је корист од права која имају особе лишене слободe уколико нису упознате са постојањем тих права. Дакле, неопходно је да особе одведене у полицијски притвор буду изричито упознате са својим правима, без одлагања и на језику који разумеју. Да би се обезбедило да ово буде и урађено, треба увести праксу да се лицима задржаним од стране полиције одмах по притварању да формулар у коме се наводе ова права. Уз то, од тих особа треба тражити да потпишу изјаву којом потврђују да су упознате са својим правима.⁴

Лице које се задржава обавештава се усмено и уручивањем писаног обавештења на матерњем или језику који разуме о његовим правима, и то:

- 1. да буде обавештено о разлозима задржавања;*
- 2. да буде поучено да није дужно ништа да изјави, а да све што изјави може бити у законом прописаном поступку употребљено против њега као доказ;*

⁴ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, ЦПТ/Инф (2002) 15, пар. 44.

3. на браниоца по свом избору, да неометано обави разговор са браниоцем, да бранилац присуствује његовом саслушању;
  4. да буде обавештено да ће се бранилац одредити по службеној дужности, ако га само не изабере, када је то законом обавезно;
  5. да се о времену и месту задржавања обавести лице по његовом избору, дипломатско конзуларни представник државе чији је држављанин или представник одговарајуће међународне организације ако је лице избеглица или лице без држављанства;
  6. да се без одлагања о задржавању обавести лице или орган старатељства ако је потребно обезбедити заштиту или старање о детету или другим лицима о којима се стара задржано лице;
  7. да неометано контактира са дипломатско конзуларним представником своје државе, односно представником одговарајуће међународне организације;
  8. да га прегледа лекар;
  9. на исхрану и непрекидни осмочасовни одмор;
  10. да покрене поступак пред надлежним полицијским или правосудним органима ради испитивања законитости задржавања или надокнаде штете.
- Полицијски службеник ће задржаном лицу уручити писано обавештење из става 1. овог члана.
- После уручења обавештења из става 2. овог члана, полицијски службеник ће задржано лице позвати да потпише примерак обавештења. Ако задржано лице одбије да прими обавештење или одбије да га потпише или је неписмено, полицијски службеник ће наведено констатовати на обавештењу.⁵

ПРЕПОРУКА

ПУ Крагујевац ће у будућем раду свим лицима која су лишена слободе по основу Законика о кривичном поступку уручивати писмена обавештења о правима задржаних лица, односно образац у ком ће бити наведена права задржаног из члана 29. Правилника о полицијским овлашћењима.

Предмети су садржали и решења о задржавању, са поуком о праву на жалбу и потписима задржаних лица којим су потврдили њихов пријем. Уочено је и да се време почетка задржавања правилно рачуна, као и да се обавештења о правима и решења о задржавању уручују лицима убрзо по довођењу у полицијску станицу. У појединим предметима задржавања у кривичном поступку изјављене су жалбе против решења, које су поднели браниоци. Ове жалбе су прослеђене надлежном судији за претходни поступак и одбијене као неосноване.

Према службеним наводима, задржаним лицима се омогућава да комплетну документацију у вези са задржавањем – решење, обавештење о правима, потврда о привремено одузетим предметима и друго, држе код себе током трајања задржавања. Онима који то не желе, њихова документација се чува са привремено одузетим стварима.

Притворена лица су навела да су упозната са правима и да су добила решење о задржавању. За јединог притвореника који је изричито тврдио да није примио ни обавештење о правима ни решење о задржавању, провером у документацији је утврђено да је својим потписом на оба документа потврдио њихов пријем.

⁵ Правилник о полицијским овлашћењима ("Сл. гласник РС", бр. 41/19), чл. 29.

Предмети су садржали и записнике о задржавању који су били потписани од стране задржаних лица. Према наводима полицијских службеника, примерак записника о задржавању уручују лицима након истека задржавања, што се констатује на примерку записника који се чува у предмету.

Иако, према службеним наводима, полицијски службеници поред сталног видео надзора често обилазе задржана лица, записници о задржавању лица не садрже податке о обиласцима задржаних лица ни напомене о стању и активностима лица приликом обиласка.

2.

УТВРЂЕНО

У ПУ Крагујевац у записницима о задржавању нису евидентирани повремени обиласци и разговори са задржаним лицима.

РАЗЛОЗИ

Обавеза чувања коју полиција има у односу на особе које држи у притвору укључује и одговорност да се обезбеди њихова сигурност и физички интегритет. Из тога произилази да је правилан надзор над притворским објектима интегрална компонента обавезе чувања коју је преузела полиција. Морају се предузети одговарајуће мере ради обезбеђења да особе у полицијском притвору увек буду у могућности да имају директан контакт са чуварима.⁶

Надзор над задржаним лицима у просторијама за задржавање лица, по правилу, врше полицијски службеници који су за то посебно оспособљени.

Надзор над задржаним лицима у просторијама за задржавање, полицијски службеник врши повременим обиласком и разговором са задржаним лицем.⁷

ПРЕПОРУКА

У ПУ Крагујевац полицијски службеници ће надзор над задржаним лицима вршити повременим обиласцима и разговорима са лицима и у записнике о задржавању ће уносити податке о томе када су обишли задржано лице, као и напомене у вези са тим, уколико постоје.

Од службеника СПИ су добијене информације и да њихова патрола повремено обилази лица задржана у складу са правилима безбедности саобраћаја на путевима, односно лица која су искључена из саобраћаја због психофизичког стања и задржана, како би вршили периодична алко-тестирања, што се све уписује у таблицу која се чува у предмету. Такође, СПИ располаже са тестовима на психо-активне супстанце. Полицијски службеник који врши проверу позива службеника из СПИ да донесе тестове на терен и тестирање се врши на месту на којем је возач искључен из саобраћаја. На овај начин, возач мање времена чека на тестирање и нема потребе да се доводи до просторија СПИ, а ако је тест негативан може да настави вожњу одатле где је заустављен.

Такође, службеници СПИ наводе да лице које је потребно задржати не доводе до СПИ већ у седиште ПУ, где је могуће израдити потребну документацију коју ће уручити лицу. Након тога, надзор над задржаним лицем обављају службеници из седишта ПУ.

⁶ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 48.

⁷ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 35. ст. 1. и 2.

2.2. ОБАВЕШТАВАЊЕ БЛИСКОГ ЛИЦА

Према наводима полицијских службеника, доведеним и/или задржаним лицима се омогућава да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу тако што сами обаве телефонски позив са службеног или личног телефона у присуству полицијских службеника или полицијски службеници обаве позив на број телефона који им лице да и о томе дају повратну информацију доведеном/задржаном лицу. Службеници СПИ наводе да се лицу најчешће омогућава да са свог приватног мобилног телефона контактира кога жели.

У већем броју случајева задржавања чију је документацију тим НПМ прегледао, лица нису желела да о свом задржавању било кога обавесте. Ова информација се евидентира у записницима. Када задржана лица желе да остваре ово право, у записницима о задржавању су се налазили подаци о томе да је лице желело да обавести блиску особу и коју, као и да ли је та особа обавештена, али не и време обавештавања блиске особе.

3.

УТВРЂЕНО

У ПУ Крагујевац се не евидентира податак о времену када је члан породице или друго блиско лице обавештено о задржавању лица.

РАЗЛОЗИ

Лице које је лишено слободе од стране државног органа одмах се, на језику који разуме, обавештава о разлозима лишења слободе, о оптужби која му се ставља на терет као и о својим правима и има право да без одлагања о свом лишењу слободе обавести лице по свом избору.⁸

Право притворене особе да се чињеница о његовом притварању саопшти трећем лицу треба у принципу да буде гарантовано од самог почетка полицијског притвора. ЦПТ наравно прихвата да уживање овог права може бити ограничено одређеним изузецима, ради заштите легитимних интереса полицијске истраге. Међутим, такви изузеци треба да су јасно дефинисани и строго временски ограничени и да њихова примена мора бити пропраћена одређеним мерама заштите (нпр. свако кашњење са обавештењем о притварању треба писмено евидентирати са разлозима за то кашњење, као и потребу да изузетак одобри виши руководилац у полицији који није повезан са случајем или тужилац).⁹

ЦПТ сматра да би се основне гаранције дате особама у полицијском притвору могле додатно оснажити (а рад полицијских службеника могуће и знатно олакшати) уколико би постојао јединствен и свеобухватан полицијски записник за сваку притворену особу, у којем би били евидентирани сви аспекти притвора и све радње предузете у вези притворених особа (време када су лишене слободе и разлози за то; када су им саопштена њихова права; знаци повреда, психичке болести, итд; када су члан породице/конзулат и адвокат били контактирани и када су их ови посетили; када им је била понуђена храна; када су били саслушани; када су били пребачени или ослобођени, итд.). За различите ставке (на пример, ствари у поседу дате особе, чињеници да су особи саопштена њена права и да се та особа на њих позива или да их се одриче), требало би добити потпис притвореника, односно, уколико је потребно, објаснити због чега тај потпис недостаје. Надаље, адвокату притвореника би требало омогућити увид у тај записник о притвору.¹⁰

⁸ Устав Републике Србије ("Сл. гласник РС", бр. 98/06), чл. 27. ст. 2.

⁹ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди ЦПТ у погледу полицијског притвора, пар. 43.

¹⁰ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, ЦПТ/Инф (92) 3, пар. 40.

Записник о задржавању лица садржи податке о обавештавању чланова породице, других лица и надлежних органа о задржавању лица.¹¹

ПРЕПОРУКА

ПУ Крагујевац ће у записнике о задржавању уносити податак о томе када је члан породице или друго блиско лице задржаног обавештено о његовом лишењу слободе.

У неколико записника је уочено да је уписано да је задржано лице желело да обавести свог адвоката и да је тај адвокат обавештен, али су недостајали подаци о остваривању права на обавештење члана породице или друге блиске особе. Према службеним наводима, ово из разлога јер се неретко дешава да лица желе да о лишењу слободе односно задржавању обавесте браниоца, који потом о томе обавештава и члана породице. Без обзира на наведено, **НПМ скреће пажњу на чињеницу да је овде реч о два различита права: праву доведених и задржаних лица да обавесте о томе члана породице или другу блиску особу и праву на приступ браниоцу, те да је потребно да се одвојено евидентирају.**

Истовремено, НПМ похваљује поступање полицијских службеника СПИ у вези са наведеним, имајући у виду чињеницу да је увидом у документацију уочено да полицијски службеници сачињавају службену белешку у којој наводе оба податка, односно податак о томе да ли је лице желело да о лишењу слободе обавести браниоца по сопственом избору, као и податак о томе да ли је лице желело да о лишењу слободе обавести члана породице или друго блиско лице.

Притворена лица са којима је тим НПМ обавио разговоре су навела да су имала могућност да о задржавању обавесте особу по избору. Један притвореник је навео да му ово није омогућено, међутим, у записнику о задржавању, који је без примедби потписао, је наведено да не жели никога да обавести.

2.3. ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД

Према службеним наводима, лица која треба задржати се претходно воде на лекарски преглед у локалну здравствену установу само у случајевима када имају видљиве повреде или уколико то захтевају, док се током задржавања уколико лице искаже потребу за лекаром најчешће позива дежурна служба хитне медицинске помоћи. Такође, лица се обавезно воде на лекарски преглед уколико је задржавању претходила саобраћајна незгода, без обзира да ли су на лицу видљиве повреде или не. Уколико је код лица утврђен висок ниво алкохолисаности, од здравствених радника се добија информација да ли је лице способно за задржавање и уколико није – не задржава се.

Прегледи се обављају у службеним канцеларијама, а полицијски службеници наводе да не присуствују лекарским осим на захтев лекара, што се није десило у скорије време.

Према наводима полицијских службеника, медицинска документација се не одлаже у предмете о задржавању, у шта се уверио и тим НПМ приликом увида у више таквих предмета.

¹¹ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 111. т. 6.

НПМ је уочио да се у записнике о задржавању уносе детаљни подаци о томе да ли лице има видљиве повреде, када је позвана служба хитне помоћи, када је обављен преглед, од стране ког лекара, које повреде су констатоване, као и наводи о начину настанку повреда.

Осим једног притвореног лица које је навело да му није омогућен лекарски преглед иако је то тражио, остала притворена лица која су претходно била задржана су тиму НПМ навела да нису имала потребу за лекаром пре или током трајања задржавања. Један притвореник је навео да је имао преглед службе хитне медицинске помоћи јер је био алкохолисан. Увидом у документацију из предмета задржавања за лице које је тврдило да му није омогућен лекарски преглед иако га је тражило, НПМ је утврдио да је у записник о задржавању, који је потписао без примедби, унет податак о томе да је лице прегледано од стране лекара, као и да је добило терапију.

2.4. ПРИСТУП БРАНИОЦУ

Лицима лишеним слободе се омогућава да, непосредно по доласку у службене просторије, позову браниоца по свом избору или им се у случају обавезне одбране одређује бранилац по службеној дужности, позивањем Кол центра адвокатске коморе. Наведено је потврђено увидом у решења о задржавању и записнике о задржавању лица. Лица задржана у прекршајном поступку или у складу са правилима безбедности саобраћаја по правилу не желе да ангажују браниоца, а сва лица задржана у кривичном поступку су имала или изабраног браниоца или им је постављен бранилац по службеној дужности. Они су својим потписом на решењима о задржавању потврдила њихов пријем.

Притвореници са којима је тим НПМ обавио разговоре су навели да су имали браниоца, изабраног или постављеног по службеној дужности, да је адвокат присуствовао саслушању и да су имали могућност да са њим обаве разговор у приватности. У записницима о задржавању наведено је да је о задржавању обавештен бранилац, али недостају остали подаци од значаја за остваривање права задржаног на приступ браниоцу. Такође, у неколико решења о задржавању у кривичном поступку су наведени подаци о браниоцу, одређеном по службеној дужности, али је недостајао потпис адвоката.

НПМ је још раније утврдио да евиденције о доведеним и задржаним лицима које се воде у полицијским станицама не садрже све неопходне податке на основу којих је могуће утврдити остваривање права на приступ браниоцу и препоручио Министарству унутрашњих послова да предузме потребне активности да се у записник о задржавању лица, односно преглед података о доведеном лицу, уносе следећи подаци:

- да ли је лице желело да ангажује браниоца по сопственом избору,
  - да ли му је одређен бранилац по службеној дужности, када је то законом обавезно,
  - да ли је обавио неометан разговор са браниоцем,
- уз евидентирање свих релевантних података о остваривању овог права: података о браниоцу, времену када је контактиран, времену када је приступио доведеном и задржаном лицу и времену када је обавио разговор са лицем.¹²

¹² Препорука НПМ бр. 4110-44/21 од 7. априла 2021. год.

Иако још увек нису предузете најављене мере у циљу унапређења постојеће електронске евиденције - "Евиденције о доведеним и задржаним лицима",¹³ чиме би се створили услови за поступање по овој препоруци, НПМ је током посета полицијским управама и станицама у њиховом саставу које је обавио након упућивања ове препоруке уочио да су поједине полицијске станице почеле да горе наведене податке о остваривању права задржаних лица на приступ браниоцу евидентирају у постојеће обрасце записника о задржавању и овај начин поступања истакао као пример добре праксе који би требало да примене и остале полицијске станице.¹⁴

4.

ПРЕПОРУКА

ПУ Крагујевац ће предузети мере да све полицијске станице у њеном саставу у записнике о задржавању уносе све податке од значаја за приступ задржаног лица браниоцу: да ли је лице желело да ангажује браниоца по сопственом избору; да ли му је одређен бранилац по службеној дужности, када је то законом обавезно; да ли је обавио неометан разговор са браниоцем; уз евидентирање свих релевантних података о остваривању овог права: података о браниоцу, времену када је контактиран, времену када је приступио доведеном и задржаном лицу и времену када је обавио разговор са лицем.

Истовремено, НПМ изражава очекивање да ће Министарство унутрашњих послова у оквиру најављених активности на унапређењу електронске евиденције - "Евиденције о доведеним и задржаним лицима", обезбедити услове за потпунији унос и јаснији преглед свих података у овој евиденцији који су од значаја за остваривање права доведених и задржаних лица на приступ браниоцу.

2.5. УСЛОВИ БОРАВКА У ПРОСТОРИЈАМА ЗА ЗАДРЖАВАЊЕ

У седишту ПУ Крагујевац постоје две просторије за задржавање. У њих се смештају лица којима су задржавање одредиле четири организационе јединице ПУ које се налазе у Крагујевцу, по било ком законском основу. Од почетка године до дана посете, седиште ПУ је задржало 64 лица, и то 44 у прекршајном и 20 у кривичном поступку, а СПИ је задржала 109 лица. Када су ове просторије заузеле, лица се воде на смештај у друге полицијске станице у оквиру ПУ Крагујевац. Такође, уколико су у другим полицијским станицама заузеле просторије, они доводе лица овде.

Просторије су капацитета за по једно лице и сличних димензија - површине свака око 9,5 m², укључујући и мокре чворове површине око 2,2 m². Ове просторије су реновиране током 2018. године и затечене су у уредном стању у погледу услова за боравак у њима. Хигијена просторија је на задовољавајућем нивоу, у њима постоји вештачко осветљење одговарајуће јачине. Прозори су заштићени решеткама и не отварају се, али просторије

¹³ Одговор Министарства унутрашњих послова бр. 072/3-70/21-4 од 22. јуна 2021. год; Према допису Комисије за спровођење стандарда полицијског поступања у области превенције тортуре Министарства, бр. 214-25/22-107 од 3. марта 2022. год, Управа полиције је извршила анализу електронске евиденције доведених и задржаних лица и предлози за унапређење евиденције су достављени Дирекцији полиције на упознавање и достављање на реализацију предложених измена на јединственом информационом систему Сектору за аналитику, телекомуникационе и информационе технологије Министарства.

¹⁴ Извештај НПМ о посети Полицијској управи за град Београд, бр. 412-92/21 од 17. јануара 2022. год, Поглавље 2.4. Приступ браниоцу.

су затечене проветрене и постоји уређај за вентилацију. У просторијама се налази и грејно тело, али НПМ скреће пажњу на то да је од појединих притворених лица добијено обавештење да је у просторијама хладно, у шта се уверио и тим НПМ током посете. Мокри чвор се састоји од WC шоља и лавабоа са чесмом и ови простори су мањим преградним зидовима одвојени од остатка просторија. У тренутку посете чесме у просторијама нису биле у функцији јер су покварене од стране задржаних лица која су била овде смештена, а о чему су полицијски службеници обавестили надлежну организациону јединицу у оквиру МУП, ради предузимања активности да се чесме поново ставе у функцију.

НПМ би желео да од Министарства унутрашњих послова добије више информација о поправци чесми у просторијама за задржавање у седишту ПУ Крагујевац.

Од постељине су затечени душеци, јастук и ћебад, који су деловали чисто. Према службеним наводима задржаним лицима се обезбеђује комплетна постељина, која се чува у ходнику испред просторија за задржавање. Овде се налази и прибор за прву медицинску помоћ, као и лавабо са исправном чесмом, где се лицима омогућава да се умију или попију воду. Привремено одузете ствари се чувају у канцеларији дежурне службе.

просторија за задржавање у седишту ПУ Крагујевац

У просторијама је инсталиран систем за позивање полицијских службеника, који омогућава и усмену комуникацију и који је у функцији.

Просторије за задржавање су под видео надзором, а обавештење о постојању видео надзора је истакнуто унутар просторија, на зиду. Ходник испред просторија је такође под видео надзором, а обавештење о томе је истакнуто на зиду ходника. Према службеним наводима, видео снимци се чувају 30 дана. Надзор се обавља на монитору

који се налази у просторији Дежурне службе. Видео надзор не нарушава приватност задржаних лица током обављања хигијенских потреба.

Задржаним лицима је обезбеђена исхрана која се састоји од сендвича – брзе хране. НПМ је већ упућивао препоруке Министарству унутрашњих послова да се лицима која се задржавају дуже од 12 сати обезбеди барем један комплетан оброк.¹⁵ НПМ је обавештен да Одељење за организовање исхране и смештаја у склопу припадајућих ресторана обезбеђује исхрану без накнаде задржаним лицима на основу требовања надлежних организационих јединица Дирекције полиције, при чему су број и структура obroка одређени у зависности од временског трајања задржавања. Пружање услуга исхране на нивоу града Београда за задржана лица ван радног времена ресторана који постоје у полицијским станицама је организационо решено на начин да се obroци припремају и преузимају из ресторана "Бежанијска Коса", а обезбеђивање исхране у осталим подручним полицијским управама, укључујући и градове у којима не постоје ресторани Одељења за организовање исхране и смештаја, исхрана се може организовати преузимањем пакета obroка из локацијски најближег ресторана, а сходно требовању од стране надлежне организационе јединице Дирекције полиције.¹⁶

5.

УТВРЂЕНО

Исхрана задржаних лица у ПУ Крагујевац се састоји од сувих obroка.

РАЗЛОЗИ

*Особама у притвору требало би да буде дозвољено да задовољавају своје природне потребе у чистим и пристојним условима, те морају имати одговарајуће погодности за прање. Храна им треба бити давана у прикладно време, и при томе **треба укључити бар један пуни оброк (тј. нешто јаче од сендвича) сваки дан.***¹⁷

*Све полицијске ћелије треба да су чисте и разумних димензија у односу на број особа које се у њих смештају, и да имају одговарајуће осветљење (нпр. довољно за читање осим у време спавања); пожељно је да ћелије имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксирани столице или клупе), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад. Особе у притвору треба да имају приступ нормалном санитарном чвору у пристојном стању као и одговарајућим могућностима за прање. Треба да имају неометан приступ води за пиће и **да им се даје храна у прикладно време, и при томе најмање један пуни оброк (тј. нешто јаче од сендвича) сваког дана.** Особама које се налазе у полицијском притвору дуже од 24 часа треба омогућити рекреацију на свежем ваздуху сваког дана, до оне мере до које је то могуће.*¹⁸

Комитет понавља своју препоруку да органи Републике Србије уложе више напора у циљу побољшања материјалних услова у полицијским ћелијама. Прецизније, следеће мере треба приоритетно предузети:

...

¹⁵ На пример: Извештај о посети Полицијској управи за град Београд, бр. 412-114/20 од 30. децембра 2020. год; Извештај о посети Полицијској управи у Смедереву, бр. 412-42/20 од 27. маја 2020. год.

¹⁶ Акт Сектора за материјално-финансијске послове бр. 4214/20 од 20. децембра 2020. год, који је достављен у прилогу акта Секретаријата Министарства бр. 072/3-156/20-9 од 18. јануара 2021. год.

¹⁷ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 42.

¹⁸ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 47.

- **понудити храну, укључујући најмање један целовит оброк**, у одговарајућим временским размацима задржаним лицима, као што је предвиђено у прописима Републике Србије; то подразумева да за полицијске установе треба одредити одређени буџет за ову намену;

...¹⁹

Комитет понавља своју препоруку да треба предузети кораке да се обезбеди да сва задржана лица добијају воду и храну, **укључујући бар један комплетан оброк**, у одговарајућим временским размацима, као што је предвиђено прописима Републике Србије. Такође, лица задржана у полицији 24 часа или дуже треба да имају могућност да изађу у шетњу.²⁰

Задржаном лицу омогућиће се исхрана, и то три obroka дневно (доручак, ручак, вечера) у одговарајућим временским интервалима, што укључује и право на посебну исхрану из здравствених разлога или верских убеђења.

Задржаном лицу ће се обезбедити један оброк у року од шест сати од момента задржавања, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, лицу ће се обезбедити три obroka.

Исхрана се обезбеђује у складу са прописима Министарства о услугама исхране и смештаја.²¹

Лицима која нису запослена у Министарству обезбеђује се исхрана, без накнаде, и то – лицима лишеним слободе у складу са законом, на основу захтева надлежних организационих јединица Дирекције полиције - у ком случају се број и структура obroka одређују сагласно временском трајању лишења слободе (задржавања).

Исхрана без накнаде обезбеђује се на основу дневних требовања са тачним бројем корисника и бројем obroka која се достављају од стране руководиоца организационе јединице корисника у ресторан исхране у коме се пружа услуга (кувани или суви оброк).

У случају из става 1. овог члана, организационој јединици надлежној за организовање исхране и смештаја, доставља се захтев од стране руководиоца организационе јединице корисника који садржи правни основ по коме се услуга захтева, врсту obroka која се тражи, број корисника и временски период пружања услуге.

Корисницима се обезбеђује исхрана без накнаде кроз следећу структуру obroka: доручак, ручак, вечера и ужина.

Доручак, ручак и вечера могу бити у облику куваног obroka и сувог obroka - ланч пакет.

Суви оброк - ланч пакет, обезбеђује се када теренски услови не дозвољавају припрему и конзумирање куваног obroka.²²

ПРЕПОРУКА

ПУ Крагујевац ће лицима чије задржавање траје дуже од 12 сати обезбедити барем један комплетан оброк.

Иако се у предметима о задржавању у које је НПМ остварио увид налазе службене белешке у којима се констатује да је набављен оброк за задржано лице, уз које се прилажу рачуни, неколико записника о задржавању није садржало податке о обедовању, те **НПМ скреће пажњу на потребу да се ови подаци евидентирају у свим записницима о задржавању.**

¹⁹ Србија: Посета ЦПТ 2015, ЦПТ/Инф (2016) 21, пар. 36.

²⁰ Србија: Посета ЦПТ 2017, ЦПТ/Инф (2018) 21, пар. 44.

²¹ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 37.

²² Правилник о обезбеђивању исхране и смештаја у Министарству унутрашњих послова ("Сл. гласник РС", бр. 27/21), чл. 7. ст. 2, чл. 8. ст. 1. т. 1. и ст. 2. и чл. 9. ст. 1. – 3.

2.6. НАВОДИ О ЗЛОСТАВЉАЊУ

Као што је наведено, НППМ је у КПЗ Крагујевац обавио разговоре са 13 притворених лица, на околности поступања полиције према њима током њиховог хапшења, саслушавања и полицијског задржавања. Током ових разговора, НППМ је примио два навода о лошем поступању од стране полицијских службеника приликом хапшења, односно након довођења у полицијску станицу, док остала притворена лица са којима је НППМ обавио разговоре нису имала примедби на поступање полицијских службеника.

Једно лице је навело да је задобио неколико удараца приликом хапшења, не желећи да прецизира локацију на телу нити механизам удараца. Међутим, увидом у документацију за наведено лице, утврђено је да на првом лекарском прегледу по пријему у Завод нису констатоване било какве повреде.

Друго лице је навело да је након довођења у полицијску станицу у службеној просторији од стране инспектора задобио неколико шамара и неколико удараца песницама у бубрег, како би признао извршење кривичног дела. Како наводи, од овога је задобио црвенило по лицу и маснице по телу. Увидом у документацију са првог лекарског прегледа по пријему у Завод утврђено је да је лице примљено без видљивих повреда и да се није жалило на повреде. Такође, увидом у записник о задржавању за наведено лице у полицијској станици, констатовано је да је на задржавање примљен такође без повреда и да му је омогућен лекарски преглед, односно да је долазила медицинска екипа Завода за хитну медицинску помоћ. На овом прегледу су констатована обољења која лице има, али нису уочене повреде, нити се лице жалило на исте.

Притворена лица са којима је тим НППМ обавио разговоре нису имала примедби на поступање заводских службеника.

2.6.1. ПРВИ ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД ПО ПРИЈЕМУ У ЗАВОД

Провером у евиденцијама Службе за здравствену заштиту КПЗ Крагујевац утврђено је да је ова Служба унапредила своје поступање тако што су у коришћење уведене књиге евиденције повреда уочених приликом пријема лица лишених слободе у Завод, као и формулари за извештаје о првом лекарском прегледу и евиденцију повреда, било да је реч о осуђеним, односно прекршајно кажњеним или притвореним лицима. Такође, запослени у Служби за здравствену заштиту су недавно били на обуци о начину документовања доказа о злостављању и употреби формулара за лекарске прегледе.

Завод има стално запосленог лекара, као и два медицинска техничара. Према наводима лекара, први лекарски преглед се обавља унутар 24 часа од пријема лица. Изузетак је ситуација када је пријем обављен у петак након радног времена или током викенда, у ком случају ће преглед бити обављен у понедељак. Медицински техничар дежура викендом и обавештава лекара уколико постоји потреба за хитним прегледом или позива локалну хитну медицинску помоћ.

Увидом у поједине здравствене картоне уочено је да лекари на првом лекарском прегледу, између осталог, констатују да ли лице има или нема свежих повреда при пријему у Завод, да су повреде детаљно описане, са наводима лица о начину настанка повреда и мишљењем лекара о повезаности уочених повреда и навода лица, као и да су све повреде фотографисане и уцртане у шему тела.

Такође, уколико припадник Службе за обезбеђење приликом пријема у Завод на лицу уочи телесне повреде за које наведе да су нанете насилно, ове повреде се документују тако што службеник обезбеђења о томе сачињава службену белешку, а лекар саставља извештај у који уписује опис повреда, наводе лица о околностима под којима су повреде настале и мишљење лекара о повезаности навода и насталих повреда. Такође, лице даје и писмену изјаву о начину настанка повреда.

Води се посебна евиденција о повредама, у коју се уписују датум прегледа, име лица и опис и дијагноза повреде.

Према наводима лекара, о уоченим повредама обавештава се управник. Према утврђеној процедури, о повредама за које се сумња да су настале насилно, или лице наведе да је према њему извршено насиље, се обавештава јавно тужилаштво, али таквих примера није било дужи временски период.

Неколико притворених лица са којима је тим НПМ обавио разговоре су навела да су приликом првог лекарског прегледа скидали само горњи део гардеробе или да уопште нису скидали одећу уколико су претходно навели лекару да немају повреде по телу или уколико су пре пријема у Завод били на лекарском прегледу у локалној здравственој установи. Такође, навели су да је лекарски преглед обављан у ходнику испред спаваонице у којој су боравили. Од здравствених радника и руководства Завода је добијено објашњење да се овако радило док је постојао обавезан карантин након пријема у Завод, ради спречавања ширења заразне болести и да је обавезан карантин у међувремену укинут.

НПМ на овом месту поново скреће пажњу на чињеницу да службе здравствене заштите дају изузетан допринос у борби против злостављања лица лишених слободе. С тим у вези, НПМ указује на потребу да заводски лекар увек прегледа на голо свако лице по пријему у Завод, без обзира на то да ли су повреде евидентирани у извештајима о прегледима који су евентуално обављени у локалним здравственим установама пре пријема. Такође, комплетан преглед тела ново примљеног лица је потребно обавити без обзира да ли су службеници обезбеђења претходно учили повреде или не. Ова процедура је административне природе и не може служити као замена за медицински скрининг. Први лекарски преглед би требало да се обавља у приватности, без присуства немедицинског особља – осим ако лекар из разлога безбедности другачије затражи, и увек треба да обухвати преглед комплетног тела ново примљеног лица.